

Ірина І. Надточій, Ірина С. Крамаренко, Інна О. Іртищева,
Ірина І. Дубинська, Артур В. Гарагуля

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ В УМОВАХ МІГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ: ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ ТА ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОЦЕСИ

У статті досліджено вплив сучасних міграційних процесів на трансформацію інтелектуального потенціалу України в умовах масштабних демографічних і соціально-економічних змін, спричинених воєнними подіями та посиленням зовнішньої мобільності населення. Особливу увагу приділено взаємозв'язку між структурою міграційних потоків, динамікою ринку праці та змінами у системі формування людського капіталу. Обґрунтовано, що сучасна міграція з України має виражений селективний характер, оскільки найбільш мобільними виявляються висококваліфіковані фахівці, представники наукової сфери, ІТ-сектору, медицини, інженерних професій та освітнього середовища. Встановлено, що концентрація таких категорій мігрантів у країнах Західної та Північної Європи, а також у англомовних державах формує довгострокові ризики для відтворення національного інтелектуального ресурсу.

У дослідженні проаналізовано демографічні тенденції та зміни у структурі працездатного населення України впродовж 2022-2024 років. Визначено, що поряд із кількісним скороченням трудового потенціалу відбувається якісна трансформація кадрової структури, яка проявляється у втраті фахівців зі стратегічно важливими компетентностями. Доведено, що наслідки такого процесу мають довгостроковий характер, оскільки відновлення кадрового потенціалу у високотехнологічних і наукоємних сферах потребує значного часу та ресурсів.

Запропоновано систему диференційованих інструментів міграційної політики, орієнтованих на збереження та реактивацію інтелектуального потенціалу держави. Серед найбільш перспективних напрямів виокремлено підтримку програм рееміграції, розвиток цифрових платформ дистанційної зайнятості, стимулювання наукової мобільності, створення механізмів інтеграції українських фахівців у глобальні професійні мережі із збереженням економічних та інституційних зв'язків з Україною. Окремо акцентовано увагу на необхідності розгляду міграційної політики у контексті концепції циркулярної економіки, що передбачає не лише фізичне повернення населення, а й залучення знань, компетентностей, інвестицій та професійних контактів української діаспори до процесів повоєнного відновлення країни.

Ключові слова: інтелектуальний потенціал; міграційна політика; ринок праці; демографічні процеси; міграційна криза, людський капітал, циркулярна економіка, міграція, повоєнне відновлення, економічний розвиток.